

5.

Två skallordningar.

Vi lefva i en tid, för hvilken rofdjurens skräckvälde är »snart en saga blott». Men att den sagan en gång var en verklighet, som ej fick ringaktas, därom vitna de handlingar ur Nordiska museets arkiv, hvilka i det följande meddelas, och till hvilka vi här vilja foga några inledande ord. Man finner af dessa skallordningar, som dock båda förskrifva sig från Götaland, att vi icke behöfva skåda ens ett århundrade bakom oss i tiden för att finna rofdjursförhållandena helt andra än nu. Och gå vi några århundraden till baka, måste rofdjuren genom sin talrikhet hafva särskildt för befolkningens hjordar varit ett verkligt plågoris. Rätt belysande är konung Albrekts påbud af år 1376, att för inskränkande af vargarnas

Bild 12 (se ofvan) återgifver en skall-lapp från Säby socken i Norra Vedbo härad i Småland. Nr 85,652 i Nordiska museet.

antal hvarje år för hvar sjätte bonde skulle till konungens förråd aflämnas ett vargskinn.

Ett medel, som otvifvelaktigt redan i mycket aflägsna tider uppfunnits och visat sig verksamt för fällande af vilddjur, var drefjakt, hvartill en större mängd folk uppbådades. Sannolikt hafva i en forntid dylika jakter anordnats så, att villebrådet omsider sammanförts mot dolda fallgropar. Som dessa drefjakter voro förenade med ett afsiktligt larm och skrik från dreffolkets sida, kallades de skall. Redan flere af våra landskapslagar ålägga menigheten att på uppbåd infinna sig till skallgång samt att hålla vargnät, och så väl Magnus Erikssons som Kristofers landslag fastslogo detta stadgande. Den senare bestämde, att hvarje bonde skulle hålla ett vargnät af fyra famnars längd. 1734 års lag föreskref likaledes, att vargnät skulle hållas af hvarje bonde, samt att vid häradskall från hvarje bondgård en man skulle infinna sig, och af torparne hvar annan. Vid sockensall fick däremot ingen, som egde boskapsdjur, uteblifva. Mer än 600 man fingo ej till samma skall uppbådas.¹ Först genom 1808 års jaktstadga upphäfdes skyldigheten att hålla vargnät, men skyldigheten att deltaga i skallgång fortfor, om ock med ej obetydliga inskränkningar, ända tills genom 1864 års jaktstadga allmogens åliggande i berörda hänseende alldeles upphörde, och det lämnades den samma fritt att, när så tarfvades, på egen hand fria sig från rofdjurens närgångenhet.

Efter denna högst kortfattade öfverblick öfver skalljaktshållandena i vårt land, hvilken öfvervägande stöder sig på TH. HAHNS *Handbok för jägare*,² tillåta vi oss att för inhemtande af vidare kännedom så väl om vår jaktlagstiftning i här ifrågavarande hänseende som om anordning af skalljakt hänvisa till nämnda arbete.³

De här införda skallförordningarna, hvilka i handskrift förvaras i Nordiska museets arkiv, förskrifva sig den ena, stadfäst den 15 januari 1814, från Reftele socken i Västbo härad i Småland,

¹ Vid några ännu i början och medlet af 1800-talet i Österdalarna hållna stor-sall har dock drefmanskapet räknats i tusental.

² Andra upplagan. Stockholm 1881—1882.

³ Del 1, sid. 7—11, 31—35 och 368—378, samt del 2, sid. 5—12, 18—22 o. s. v.

den andra, dagtecknad den 19 maj 1831, från Västra Ny socken i Aska härad i Östergötland. Den förra inköptes 1888 i Dye i Reftele socken genom amanuensen vid Nordiska museet P. G. Vistrand; den senare skänktes 1874 af egendomsegaren F. BERGSTRÖM å Kafvelbäck i Västra Ny socken.

EDVARD HAMMARSTEDT.

1.

**Skallordning från Reftele socken, Västbo härad
i Småland.**

Konungens Befallningshafwande(s) öfver Jönköpings Län stadfästelse Resolution å Den i Reftele och Anderstorps Socknar upprättade och af Vice Pastor derstädes N; Hagelberg anmälde Skallordning, hvaröfver Öfwer Jägmästaren i Länet Herr Hof Jägmästaren J; A; Reenstjerna blifvit hörd, gifven och utfärdad i Jönköpings Lands Ca(n)cellie den 15 Januari 1814.

Det wid Socknestämman i Reftele den 17 October nästlidet år upprättade och hit inlemnade Project till Skallordning; jemte utdrag af Protocollet hållit i Kyrko Rådet i Reftele den 30. Augusti 1819. och i Socknestämman i Reftele den 29 Augusti 1820. lyder sålunda: